

YAŞLANMA VİZYON BELGESİ

YAŞLANMA VİZYON BELGESİ

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	4
Önsöz	6
Giriş	8
Vizyon	14
İlkeler	15
Uygulama Yöntemleri.....	16
İzleme.....	19
Politika Alanları.....	21
AKTİF VE SAĞLIKLI YAŞLANMA	22
Hedef 1: Aktif ve sağlıklı yaşlanma anlayışının geliştirilmesi	25
Hedef 2: Sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi	26
Hedef 3: Uzun süreli bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi.....	27
TOPLUMSAL HAYATA KATILIM.....	30
Hedef 1: Hayat boyu öğrenme fırsatlarının güçlendirilmesi	33
Hedef 2: İstihdam imkânlarının geliştirilmesi ve emekliliğe uyum çalışmalarının yürütülmesi	34
Hedef 3: Ekonomik güvenliğin güçlendirilmesi.....	36
Hedef 4 : Gönüllülüğün teşvik edilmesi.....	37
Hedef 5: Yaşlı bireylerin sosyal, kültürel etkinlikler ile turizm, rekreasyon ve sportif faaliyetlere katılımının teşvik edilmesi.....	38

HERKES İÇİN YAŞ DOSTU VE ERİŞİLEBİLİR ORTAMLAR.....40

Hedef 1: Yapılı çevre, ulaşım sistemleri ile bilgi ve iletişim teknolojilerinde erişilebilirliğin yaygınlaştırılması..... 43

AFET VE İNSANİ BAKIMDAN ACİL DURUMLAR46

Hedef 1: Afet ve insani bakımdan acil durumlara ilişkin planlama ve uygulamaların yaşlı bireyleri içerecek şekilde düzenlenmesi 49

YAŞLI HAKLARI.....50

Hedef 1: Yaşlı haklarının korunması ve güçlendirilmesi 54

Hedef 2: Yaş ayrımcılığıyla mücadele edilmesi 55

Hedef 3: Yaşlı bireylerin adalet hizmetlerine erişiminin güçlendirilmesi..... 56

Hedef 4: Yaşlı bireylerin ihmal, istismar, sömürü ve şiddet gibi insan onur ve haysiyetini zedeleyici muamelelerden korunması 57

UYGULAMA VE İZLEME.....58

Hedef 1: Politika oluşturma ve uygulamanın izlenmesine yönelik veri ve istatistiklerin geliştirilmesi..... 62

Hedef 2: Politika oluşturma ve izleme süreçlerinin çok taraflı ve katılımcı bir anlayışla koordine edilmesi..... 64

Güçlü toplumlar, bütün vatandaşlarına potansiyellerini gerçekleştirebildikleri koşulları sağlayabilen toplumlardır. Bizler, hiç kimseyi arkada bırakmayan kadim medeniyetimizin ve inancımızın ışığında, her türlü ayrımcılığa karşı mücadele etmekle mükellefiz. Bilgelikle ve deneyimle donatılmış insanımızın potansiyelini sınırlamak, toplumsal hayatın dışında tutmak kabul edilemez bir durumdur. Bu bakış açısıyla; yaşlı vatandaşlarımızın toplumsal yaşamın tüm alanlarına katılımlarını sağlamak ve yaşam deneyimlerini gelecek nesillere aktarmalarını teşvik etmenin yanı sıra kendi kararları doğrultusunda haklarını kullanabilen bireyler olmalarına imkân tanımak her yaştaki bireyi kapsayan ve sürdürülebilir bir toplum olma yolculuğumuzda asli sorumluluklarımızdandır.

Nüfusumuz demografik dönüşüm sürecinin kritik aşamalarını tecrübe ederken devlet olarak biz, “her yaş için toplum” diyerek attığımız adımlarda karşımıza çıkan yeni fırsatlar ile oluşan yeni ihtiyaçları görüyoruz. Bugün, yaklaşık her 10 vatandaşımızdan birinin yaşlı olduğu bir nüfus yapısına sahibiz. Bu oranın yıllar geçtikçe artacağı ve sadece önümüzdeki 20 yıl içerisinde günümüzün 2 katına ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Biz de bu dönüşümün bir gereği olarak toplum ve insan odaklı anlayışımız ile hizmetlerimizi çeşitlendirerek niteliğini artırıyor, geçmişimizle bağımızı koparmadan, yaşlı vatandaşlarımızın

toplumumuza kattığı değeri kabul ederek gelişen dünyayla uyumlu politika ve hizmetlerimizi hayata geçiriyoruz.

Daha iyi ve sürdürülebilir bir dünya beklentisi; ekonomiden siyasete, kültürden çevreye tüm sektörlerde gayret sarf etmemizi gerektiriyor. Ancak altını çizmek gerekir ki bu gayreti kimseyi dışarda bırakmadan toplumumuzun tüm kesimleriyle birlikte hareket ederek ve tüm kesimleri sürece dâhil ederek gösterebiliriz.

Bizim için esas olan vatandaşlarımızın aile bütünlüğü içerisinde, kendi sosyal çevrelerinde ve aktif bir şekilde yaşlılık dönemlerini geçirebilmelerine imkân sağlamaktır. Yaşamının büyük bir kısmını toplumumuza katkı sağlayarak değer üretmekle geçirmiş vatandaşlarımızın özellikle yaşlılıktan dolayı ortaya çıkan çeşitli gereksinimlerinin insan onuruna yakışır bir şekilde karşılanması en tabii haklarıdır. Yaşlılarımızın bu dönemdeki gereksinimlerini karşılayacak hizmet çeşitliliğinin ve kalitesinin sağlandığı, kendi tercihleri doğrultusunda en uygun hizmeti alabildiği, toplumsal hayata aktif katılabilirdiği toplum olma yolunda ilerliyoruz. Yaşlı bireylerin ayrımcılığa uğramadan bedensel, zihinsel ve ruhsal değişimlerine cevap verebilecek psiko-sosyal, fiziki, ekonomik ve hukuki ihtiyaçlarının gözetilmesini ve karşılanmasını; dolayısıyla insanlık onuruna yakışır bir şekilde yaşlanma hakkını önemsiyor, geliştirdiğimiz politika ve sunduğumuz hizmetlerde de bu değerleri temel alıyoruz.

Eylem planları ile hayata geçireceğimiz Yaşlanma Vizyon Belgesi'nin nüfusumuzu yaşlanmaya hazırlayarak hem beliren fırsatlara hem de oluşan yeni gereksinimlere

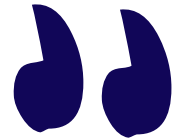
karşılık vereceğine, yaşlı bireylerin haklarının korunması, yaşlılarımızın ve toplumumuzun güçlenmesine büyük katkı sağlayacağına inanıyorum.

Ülkemizde yaşlılık alanında ilk kez oluşturulan “Yaşlanma Vizyon Belgesi”nin etkili bir şekilde hayata geçirilmesinde tüm tarafların ortak bir bakış açısıyla ve katılımcı bir anlayışla hareket edeceğine dair güvenimi ifade ederek en kalbî duygularıyla hayırlara vesile olmasını temenni ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Cumhurbaşkanı

Biz, bilgelik ve deneyimle donatılmış yaşlı vatandaşlarımızın yaşam deneyimlerini gelecek nesillere aktarabildikleri ve haklarını gerçekleştirebildikleri kapsayıcı ve güçlü bir toplum olma yolundayız.

Hızla yaşlanan dünyamızda, demografik dönüşüm süreci tüm ülkeleri etkilediğinden yaşlılık konusu son yıllarda uluslararası alanda önemle ele alınmaya başlanmış, yaşlılık alanında geleneksel bakış açısı ve buna bağlı olarak ortaya konulan politika ve uygulamalar gözden geçirilmeye ve yaşlılık konusunun esasen bir insan hakları meselesi olduğu vurgusu öne çıkmaya başlamıştır.

Bu doğrultuda yaşlı bireylerin tüm insan hak ve özgürlüklerinden yararlanarak ayrımcılığa uğramadan kapsayıcı bir toplumda yaşayabilmelerine yönelik tedbirlerin alınması elzem hale gelmiştir. Ekonomik ve sosyal güvenlikten sağlık hizmetlerine, uzun süreli bakım hizmetlerinden adalet erişimine, şiddet, ihmal ve istismarın önlenmesinden başlayarak toplumsal yaşamın tüm alanlarına katılımı bireylerin ileri yaşlarını insan onuruna yaraşır biçimde yaşayabilmelerine yönelik

koşulların oluşturulması tüm dünyada önem kazanan konular haline gelmiştir.

Küresel bir eğilim olarak ortaya çıkan yaşlanma sürecinin içinde olan ülkemizde de bu sürecin getirdiği dinamikler deneyimlenmektedir. Bir taraftan yaşlanma sürecinin ortaya çıkardığı fırsatlar kazanıma dönüştürülürken diğer taraftan ortaya çıkan zorlukların çözülmesi adına politika ve uygulamalar bu dinamikler çerçevesinde geliştirilmektedir.

Ülkemizin yaşlanma alanındaki öncelikli yaklaşımı; hak temelli ve kapsayıcı politika anlayışıyla sürdürülebilir kalkınma yolunda bireylerin aktif ve sağlıklı yaşlanma çerçevesinde yaşlanma sürecini geçirmelerini ve toplumsal yaşamın tüm alanlarına yaş temelli hiçbir ayrımcılığa maruz kalmadan katılımlarını sağlamaktır.

Bu yaklaşım çerçevesinde yaşlılık konusu salt sosyal yardım ve sosyal hizmet odağında değerlendirilmemekte, tüm sektörler açısından politika, program ve hizmetlerin ana unsuru olarak görülmektedir. Bu kapsamda ilgili tüm tarafların sorumluluğu ve yaşlılık alanında faaliyet gösterenler başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları ile iş birliği önem kazanmaktadır.

Yaşlı bireylerin her türlü engel, ihmal ve dışlanmaya karşı toplumsal hayata ayrımcılığa uğramadan ve etkin biçimde katılmalarını sağlama; ulusal politika ve stratejileri ilgili taraflarla iş birliği içerisinde belirleme ve yaşlı bireylere yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütme sorumluluğu bulunan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımız, yaşlılık alanında odak kurum olarak yaşlanmanın tüm politika, program ve hizmetlerde gözetilmesini teşvik etmek ve bu politika, program ve hizmetlerin yaşlı bireylerin yaşamları üzerine etkilerini izlemek üzere sivil toplum kuruluşları dahil tüm taraflarla iş birliğinde çalışmalar yürütmektedir.

Bu kapsamda ülkemizde yaşlılığın tüm politika, program ve hizmetler açısından anaakımlaştırılması ve yaşlı bireylerin farklılaşan ihtiyaçlarına duyarlı çözümler üretilmesi için sağlıktan bakıma, hayat boyu eğitimden kuşaklararası dayanışmaya, istihdamdan erişilebilir çevreye kadar her alanda haklarını etkin kullanarak yaşam kalitelerinin artırılması yönünde çabalar devam ettirilmektedir.

Tüm bu çabaların bir adım daha ileri taşınması için “hak temelli bakış açısıyla yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına ve taleplerine uygun hizmetleri alabildiği, kendilerini gerçekleştirebildikleri kapsayıcı ve sürdürülebilir Türkiye” olma yolunda Bakanlığımız koordinasyonunda sorumlu ve ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, sivil

toplum kuruluşları ve üniversiteler iş birliği ile Yaşlanma Vizyon Belgesi hazırlanmıştır.

Yaşlanma Vizyon Belgesi ile aktif ve sağlıklı yaşlanma bilincinin artırılması, hak temelli, kapsayıcı ve sürdürülebilir yaklaşımla yaşlı bireylere yönelik hizmet ve destek modellerinin çeşitlendirilmesi, kuşaklararası dayanışmanın güçlendirilmesi, yaşlı bireylerin bilgi birikimi ve deneyimlerinden yararlanarak toplumsal kalkınmaya katılımlarının teşvik edilmesi, toplumsal hayata diğer bireylerle birlikte katılımlarının güçlendirilerek kendilerini gerçekleştirmelerine imkan tanınması, her yaş için erişilebilir ortamların sağlanması, afet ve insani bakımdan acil durumlarda yaşlı bireyler açısından içermeci yaklaşımla koruma ve müdahale anlayışının geliştirilmesi ve yaş ayrımcılığıyla mücadele edilerek yaşlı bireylerin haklarının güçlendirilmesi amaçlarına ulaşmak üzere 6 politika alanında 16 hedef ve 51 eylem alanı belirlenmiştir.

İçermeci bir toplum olma yolunda yaşlılık alanında ulusal vizyonumuzu ortaya koyan ve ortak bir yol haritası olarak bütüncül yaklaşımla hareket etmeyi gerekli kılan Yaşlanma Vizyon Belgesi doğrultusunda hayata geçirilecek eylem planları bugüne kadar atılan adımları güçlü iş birliği ve katılımcı bir anlayışla daha da ileri taşıyacaktır.

Dün ile bugün arasında köprü kuran, kültürümüzü ve değerlerimizi yarınlara taşımamızı sağlayan yaşlı vatandaşlarımızın haklarını gerçekleştirmek üzere toplumumuzun tüm kesimleriyle topyekün hareket ederek “Her Yaş İçin Toplum” olma yolunda emin adımlarla ilerleyeceğimize inanıyorum.

Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ
T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı

GİRİŞ

Yaşlanma biyolojik olarak tüm canlılarda görülen ve işlevlerin kaybı olarak nitelenen bir süreçtir. Bununla birlikte, yaşlanmanın farklı boyutları bulunmakta ve yaşlanma süreci genetik faktörlere, sosyal ve fiziksel çevreye, kültürel, toplumsal ve demografik yapıya ve de yaşam deneyimlerine göre farklılık göstermektedir.

Nüfusun yaşlanması, 21. yüzyılın en önemli demografik dönüşümlerinden birini oluşturmaktadır. 20. yüzyılın ikinci yarısından bu yana doğurganlık hızının düşmesi ve doğumda ve yaşlılıkta beklenen yaşam sürelerinin uzamasına bağlı olarak ortaya çıkan demografik dönüşüm süreci, ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte; özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranının artmasına neden olmuştur.

Türkiye’de de dünyadaki eğilime benzer bir şekilde yaşlı nüfus hızla artmaktadır. Son beş yılda %22,6’lık artış oranı ile 2022 yılsonu itibarıyla 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı %9,9 olmuştur. Başka bir deyişle, ülkemizde yaklaşık her 10 kişiden 1’i 65 yaş ve üzeridir. Nüfus

projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2030 yılında %12,9’a; 2040 yılında ise %16,3’e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Yaşlı nüfus oranında yaşanan bu artışın ortaya çıkardığı sosyal, ekonomik ve kültürel değişim ve dönüşümlerin yansımaları daha görünür hale gelmiştir.

Yaşlılık kavramı ise ‘yaşam süresinde gelişme ve olgunlaşmayı takip eden, genetik yapı ve çevre arasındaki etkileşimin en üst düzeyde görüldüğü fizyolojik ve ruhsal değişimlerin ortaya çıkması’ olarak tanımlanmaktadır. Yaşlanma kavramı bir süreci ifade ederken, yaşlılık kavramı yaşamdaki bir dönemi ifade etmek için kullanılmaktadır.

Dünya genelinde Birleşmiş Milletler tarafından 60 yaş üstü bireyler; Dünya Sağlık Örgütü tarafından ise 65 yaş üstü bireyler yaşlı olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde de farklı alanlar ve uygulamalar için belirlenen yaş sınırı değişiklik göstermekle birlikte; genel olarak 65 yaş üstü bireyler yaşlı olarak nitelendirilmektedir.

Yaşlı bireylerin toplum tarafından algılanma biçimleri, onların toplum içindeki konumlarını ve

buna bağılı olarak oluşturulan politika ve hizmet anlayışını etkilemektedir. Kişilerin yaşa bağılı olarak yetilerini kaybettiğı, kırılğan hale geldiğı ve “toplum için bir yük” olduğı yönündeki algı; toplumsal dışlanmaya yol açabilmekte ve dolayısıyla toplumsal yaşama katılımın önünde yapısal bir engel haline gelebilmektedir. Bu durum aynı zamanda yaşlı bireylerin kendilerini algılama biçimlerini ve davranışlarını da belirlemektedir. Toplumsal önyargılar yarattığı yetersizlik duygusuna bağılı olarak yaşlı bireylerin topluma sunabilecekleri katkıları sınırlayabilmektedir. Kişinin kronolojik yaşına veya “yaşlı” olduğı algısı ile oluşturulan önyargılar ve/veya ayrımcı davranışları içeren ve yaş ayrımcılığı olarak değerlendirilen bu tür tutumlar dışlanmaya sebep olmakta, yaşlı bireylerin özerkliklerini ve bağımsız yaşamlarını sınırlandırmakta ve yaşlı bireyleri edilgen hale getirmektedir. Bu anlayış doğrutusunda yaşlı bireylere yönelik politika ve hizmetlerin daha çok sağılık, sosyal yardım ve bakım hizmetlerine odaklanması ise; yaşlı bireylerin toplumsal yaşama aktif bir şekilde katılamamalarına ve dolayısıyla da yalnızlaşmalarına neden olabilmektedir.

Gelişmiş ülkelerden başlamak üzere dünyanın çoğı ülkesinde yaşlı nüfus oranının artması ve görece daha az çocuk ve genç olmasının tüm sektörlerde önemli ve geniş kapsamlı etkileri bulunmaktadır. Bu süreç aile yapıları ve nesiller arası ilişkilerin yanı sıra

işgücü piyasası, finans ve sağılık sistemleri, siyasal katılım, mal ve hizmet talebi, kentsel planlama ve altyapı dâhil tüm sektörleri etkilemektedir. Bu etkiler yaşlanma ve yaşlılık alanındaki uluslararası ve ulusal düzeydeki politika önceliklerinin ve bu doğrutuda sunulan hizmetlerin yeniden değerlendirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Uluslararası alanda 1994 yılında düzenlenen Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı’nda dünyanın yaşlanma eğiliminin ilk defa ortaya koyulmasının ardından 1982 yılında gerçekleştirilen ilk Dünya Asamblesi’nde Viyana Planı kabul edilmiş ve bu Plan’da yaşlanma konusunda refah eğilimli politikalara odaklanılmıştır. Bu kapsamda temel sorun alanları; istihdam ve gelir güvenliği, sağılık, barınma, eğitim ve sosyal refah olarak belirlenmiştir.

Bu sorun alanları öncelikli olacak şekilde yaşanan sorunlara yönelik oluşturulacak politika ve uygulamalara dayanak oluşturmak üzere, 1991 yılında Birleşmiş Milletler tarafından bağımsızlık, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme ve saygınlık olarak belirlenen Yaşlılık İlkeleri kabul edilmiştir. 1995 yılında Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi’nde ortaya konulan “her yaş için toplum” kavramının önemi 1999 Dünya Yaşlılar Yılı’nda tekrar vurgulanmıştır.

Tüm bu gelişmelerin etkisi ile 2002 yılında II. Dünya Yaşlanma Asamblesi’nde kabul edilen Madrid

Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı (MIPAA), yaşlanma ve yaşlılık alanındaki yaklaşımda önemli bir değişimi ortaya koymuştur. Yaşlı bireyler edilgen olmaktan ziyade; ekonomik ve sosyal kalkınma süreçlerine katkı sağlayan değişimin özneleri olarak kabul edilmiş, eşit muamele ve kendi kaderini tayin hakkı gibi temel insan hakları vurgulanmıştır. MIPAA'da tüm insan hak ve temel özgürlüklerin teşviki ve korunmasının “her yaş için kapsayıcı bir toplum” inşasında vazgeçilemez olduğunun altı çizilmiş ve kişilerin güvenli ve onurlu bir şekilde tüm haklara sahip vatandaşlar olarak topluma tam katılımlarının sağlanması gerekliliği ortaya koyulmuştur. Bu kapsamda tüm yaşam dönemlerini ve yaş gruplarını içeren politikalar oluşturulmasını amaçlayan MIPAA, yaşlı bireylerin topluma katılımlarına, ileri sağlık ve refah uygulamalarından eşit bir şekilde yararlanmalarına ve bu fırsatlara erişebilmeleri için yaşlılara uygun çevrelerin sağlanması ihtiyacına vurgu yapmaktadır.

MIPAA ile ortaya koyulan ilkelerin hayata geçirilerek bölgedeki ülkelerin politika ve uygulamalarında yaşlanan nüfusu anaakımlaştırmalarına, demografik değişime uyum sağlamalarına ve bireysel ve toplumsal uzun ömürlülük potansiyelinin tam olarak gerçekleştirilmesine elverişli bir ortam yaratmalarını teşvik etmek üzere 2008 yılında Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu

(UNECE)) bünyesinde Yaşlanma Daimi Çalışma Grubu (SWGGA) kurulmuştur. Çok taraflı hükümetler arası bir yapı olarak oluşturulan Çalışma Grubu'nda ülkemizin de yer aldığı üye devlet temsilcilerinin yanı sıra sivil toplum kuruluşları, akademi ve uluslararası kuruluşların temsilcileri de katılım sağlamaktadır.

2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından küresel bir kalkınma gündemi olarak kabul edilen ve kimseyi geride bırakmama vaadi taşıyan 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) yaşlı bireyler dahil herkesin insan haklarının gerçekleştirilmesini öngörmektedir. Yaşlanma konusu; yoksulluğun ortadan kaldırılması, sağlık, toplumsal cinsiyet eşitliği, ekonomik büyüme ve insana yakışır iş, eşitsizliklerin azaltılması ve sürdürülebilir şehirlere ilişkin hedeflerle doğrudan ilişkilendirilmiş ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için ülkelerin yaşlanma sürecine yönelik hazırlık yapmalarının önemi vurgulanmıştır. Dönüştürücü, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesinde yaşlı bireylerin bu sürecin aktörleri olarak kabul edilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. 2030 Gündeminin uygulanmasında yaşlı bireylerin insan haklarının korunması ve geliştirilmesi çağrısında bulunulmuştur.

Ülkemizde ise yaşlanma alanındaki politika ve hizmetler, ülkemize özgü toplumsal ve kültürel

değerleri gözeterek uluslararası alanda kabul gören norm ve standartlar ışığında gelişmektedir. Özellikle günümüzde yaşlanma alanının uluslararası politika çerçevesini ortaya koyan MIPAA, yaşlanma ve yaşlılık politikamızın uluslararası dayanağını oluşturmaktadır.

Ülkemizin yaşlılık alanındaki ulusal dayanağını ise Anayasa ve çeşitli kanunlarla öngörülen düzenlemeler oluşturmaktadır. Anayasa'nın herkesin kanun önünde eşit olduğunu belirleyen 10. maddesinde 2010 yılında yapılan değişiklikle yaşlı bireylere yönelik alınacak pozitif tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacağı hükme bağlanmıştır. Bunun yanı sıra; Anayasa'nın 'Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler' başlıklı 61. maddesi ile yaşlıların devlet tarafından korunması düzenlenmiştir.

Yaşlı bireylerin her türlü engel, ihmal ve dışlanmaya karşı toplumsal hayata ayrımcılığa uğramadan ve etkin biçimde katılmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, yaşlı bireylere yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamakla görevli Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü; 2011 yılında

kurulmuş ve 2021 yılında yapısı düzenlenmiştir. Bu kapsamda; ülkemizde yaşlılık alanındaki odak kurum olan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda yaşlanmanın tüm politika ve programlarda gözetilmesini teşvik etmek üzere çalışmalar yürütülmektedir.

Dünyadaki ve Türkiye'deki demografik dönüşüm sürecinde yaşlı nüfusun artması, yaşlı hakları ve aktif yaşlanmaya dikkat çekmek üzere Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN, 25 Eylül 2018 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yapmış olduğu konuşmada, 2019 yılının "Yaşlılık Yılı" olarak ilan edilmesi ve bu alandaki konuların kapsamlı şekilde ele alındığı bir Yaşlılık Şurası düzenlenmesi gereğini vurgulamıştır. Bu çerçevede ülkemizde 20-22 Şubat 2019 tarihlerinde Cumhurbaşkanlığı himayelerinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından I. Yaşlılık Şurası düzenlenmiştir.

Şura'da; Aktif Yaşlanma, Bakım Ekonomisi, Yaşlı Bakım Hizmetleri ve Yaşam Kalitesi, Yaşlı Dostu Kentler ve Yerel Yönetimler, Yaşlı Hakları, Yaşlılık Ekonomisi konuları ele alınarak bu alanlara ilişkin tavsiye niteliğinde kararlar oluşturulmuştur.

2022 yılında yaşlıların hayatın çeşitli alanlarında yaşadıkları sorunların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Türkiye Büyük

Millet Meclisi bünyesinde Meclis Araştırması Komisyonu kurulmuştur ve Komisyon tarafından 2023 yılı Şubat ayında rapor yayınlanmıştır. Raporunda, nüfus ve yaşlanma politikaları, yaşlı hakları, yaşlı bakım hizmetleri, sağlık hizmetleri, geriatri hizmetleri, yaşlılık döneminde sık görülen hastalıklar ve geriatrik sendromların önlenmesi, yaşlılarda sağlık okuryazarlığı, yaşlıların sosyal ve kültürel hayata katılımı, yaşlıların hayat boyu öğrenme olanakları, yaşlılara yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, topluma katılım ve aktif yaşlanma, yaşlılar için üretim ve yaşlı tüketiciler, kentleşme, erişilebilirlik, ulaşım ve çevre kalitesi, yaşlılık dönemi araştırma geliştirme faaliyetleri, kırsal alanda yaşayan yaşlıların ihtiyaçları, yaşlıların çalışma yaşamı ve istihdamı, afet ve acil durumlarda yaşlıların korunması gibi temel başlıklardaki sorunlarla ilgili tespitler yapılarak geniş kapsamlı olarak öneriler sunulmuş, bu önerilerden sorumlu ve ilgili kurumlar ve kuruluşlar belirlenmiştir.

Ulusal düzeyde kaydedilen gelişmelerin uluslararası alanda da paylaşılması ve MIPAA'nın ülkemizde uygulanmasının izlenmesi adına ulusal raporlar hazırlanmış, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu bünyesinde oluşturulan Yaşlanma Açık-Uçlu Çalışma Grubu ile Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu Yürütme Kurulu'na bağlı olarak görev yapmakta olan Yaşlanma Daimî Çalışma Grubu

üyeliği kapsamındaki çalışmalarda yer alınmaktadır.

Bu gelişmelerin daha da ileriye taşınabilmesi ve dolayısıyla yaşlılık alanındaki yapılması gerekenlerin; hak temelli, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir şekilde ortaya koyulabilmesi amacıyla Yaşlanma Vizyon Belgesi hazırlanmıştır.

Yaşlanma Vizyon Belgesi ile;

- Yaşlılık ve yaşlanma kavramlarının politika, program ve hizmetlerin tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinde gözetilerek anaakımlaştırılması ve tüm bu süreçlere yaşlı bireylerin etkin katılımlarının sağlanması,
- Yaşlı bireylerin farklılaşan ve gelişen dünya ile birlikte çeşitlenen ihtiyaçlarının dikkate alınması,
- Yaşlılığın çapraz kesen bir alan olması nedeniyle yaşlı bireylerin haklarının gerçekleştirilmesinde etkili bir koordinasyon ile çok taraflı iş birliğinin sağlanması,

amaçlanmaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda; 6 politika alanında, 16 hedef ve 51 eylem alanı belirlenmiştir.

Yaşlanma Vizyon Belgesi;

- 10. Kalkınma Planı (2014-2018),
- 11. Kalkınma Planı (2019-2023),

- 2020 yılı Şubat ayında yayınlanan I. Yaşlılık Şurası'nda alınan tavsiye kararları,
- 2022 yılı Temmuz ayında Türkiye İnsan Hakları Eşitlik Kurumu tarafından yayınlanan Türkiye Yaşlı Hakları Raporu,
- 6 Aralık 2022 tarihinde gerçekleştirilen Uluslararası Yaşlı Refahı Çalıştayı Sonuç Raporu,
- 2023 yılı Şubat ayında yayınlanan Yaşlıların Hayatın Çeşitli Alanlarında Yaşadıkları Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu,
- Ülkemizi temsilen katılım sağlanan uluslararası kongre ve toplantı raporları,
- Yaşlılık alanında çalışmalar yürütenler başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarından alınan geri bildirimler,
- Yaşlanma Vizyon Belgesi hazırlık çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen çalıştaylar ve yapılan resmi yazışmalar ile derlenen görüşler doğrultusunda yaşlılık alanında ülkemizde odak kurum olan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanmıştır.

VİZYON

*Yaşlı bireylerin haklarını
gerçekleştirebildikleri, kendi ihtiyaçlarına
ve taleplerine uygun hizmetleri
alabildikleri ve yaşam deneyimlerini
gelecek nesillere aktarabildikleri her yaş
için toplum inşa etmek...*

İLKELER

Yaşlılık alanındaki vizyonumuzun dayandığı temel ilkeler;

Bağımsızlık

Yaşlı bireylerin bağımsız yaşayabilmelerini teşvik etmek üzere gerekli desteklerin sağlanması yoluyla kendi seçtikleri yerde güvenli bir şekilde yaşayabilmelerini; kişisel tercihlerine ve farklılaşan kapasitelerine göre hayat boyu eğitim ve istihdam olanaklarından faydalanabilmelerini ifade eder.

Katılım

Yaşlı bireylerin toplumun aktif birer üyesi olarak politikaların hazırlık ve uygulama süreçlerinde aktif olarak yer almalarını; siyasal yaşama etkin bir şekilde katılabilmelerini, yaşam deneyimlerini kuşaklararası dayanışma ve gönüllük faaliyetleri yoluyla aktarabilmelerini; hak arama ve savunuculuk faaliyetlerini etkin bir şekilde gerçekleştirebilmelerini ifade eder.

Bakım

Yaşlı bireylerin ihtiyaçları ve tercihleri doğrultusunda, kendi sosyal çevrelerinde gerekli destekleri alarak insan onuruna yaraşır, toplum temelli ve kaliteli bakım ve sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını ifade eder.

Kendini Gerçekleştirme

Yaşlı bireylerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için eğitsel, kültürel, sportif ve rekreasyonel faaliyetlere erişim imkânlarına sahip olabilmelerini ifade eder.

Saygınlık

Yaşlı bireylerin yaş, cinsiyet, ırk veya etnik köken, engellilik veya diğer durumları gözetilmeksizin adil muamele ve ekonomik katkılarından bağımsız olarak değer görmelerini; her türlü sömürü, şiddet ve istismardan masun olmalarını ifade eder.

UYGULAMA YÖNTEMLERİ

Anaakımlaştırma

Anaakımlaştırma, yaşlı bireylerin diğer bireylerle eşit şekilde politika, program ve hizmetlerden yararlanabilmesi için bu politika, program ve hizmetlerin tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinde yaşlılık konusunun gözetilmesi; bunun için gerekli olan bütçenin tahsis edilmesi; güncel, karşılaştırılabilir, güvenilir ve yaşa dayalı ayrıştırılmış verilerin tutulması ile tüm bu süreçlere yaşlı bireylerin katılımının sağlanması anlamına gelmektedir.

Nihai hedefi toplumsal kalkınmanın tüm yaş grupları için adil bir şekilde gerçekleşmesi olan anaakımlaştırma, tüm sektörler açısından her seviyede tutarlı ve etkili politikaların oluşturulması ve uygulanmasını gerektirir. Çok sektörlü bir alan olan yaşlılık konusunun anaakımlaştırılması etkin bir koordinasyon ve tüm tarafların iş birliği ile

mümkündür. Başka deyişle, yaşlılık konusunun anaakımlaştırılması için geliştirilen politikalar ve sunulan hizmetlerin içsel tutarlılık ile desteklenmesi önemlidir. Bu kapsamda, ulusal vizyonumuzun hayata geçirilmesi amacıyla oluşturulacak politika ve uygulamalar, yaşlanan nüfusun ve yaşlı bireylerin değişen ihtiyaçlarına yönelik sistematik ve bütüncül bir anlayışla geliştirilmeli, uygulanmalı ve izlenmelidir.

Çift Yönlü Yaklaşım

Yaşlılık konusunun anaakımlaştırılmasında yaşlı bireylerin kendi içindeki çeşitlilikleri doğrultusunda ortaya çıkan farklılaşan ihtiyaçlarının da dikkate alınması açısından çift yönlü yaklaşımın benimsenmesi önem taşır. Çift yönlü yaklaşım, her yaş için kimseyi geride bırakmayan bir toplum olma yolunda politika oluşturma sürecinin yaşam seyri perspektifiyle, yaş alma süreçlerinde çeşitlenen ve

değişen ihtiyaçların bireylerin hakları ve tercihleri çerçevesine gözetilmesini gerektirir. Çift yönlü yaklaşım örneğin; sağlık, eğitim, istihdam, bakım, sosyal güvenlik ve koruma sistemlerinin sürdürülebilir olmalarına yönelik planlamaların daha uzun yaşama potansiyeli çerçevesinde geliştirilmesini içerir.

Bu yaklaşım kapsamında cinsiyete duyarlı, insan hakları temelli, tüm kuşakların ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak bireylerin yaşamlarının farklı dönemleri arası geçişleri etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmelerine yönelik alınacak tedbirlerin bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmalıdır. Ulusal vizyonumuzun hayata geçirilmesinde çift yönlü yaklaşım da bir uygulama yöntemi olarak benimsenerek yaşlanma hem toplumsal perspektiften (genel anlamda nüfusun yaşlanması) hem de bireysel yaşam seyri perspektifinden ele alınmalıdır.

Katılım

Katılım temel bir insan hakları ilkesi olarak demokratik ve kapsayıcı bir toplum olmanın temel unsurlarından biridir. Katılımın öncelikli amacı, yaşlı bireyler de dahil bireylerin yaşamlarını etkileyen politika ve uygulamalara yönelik karar alma süreçlerinde görüşlerini ifade ederek söz sahibi olma fırsatına sahip olmalarıdır.

Yaşlı bireylerin politika oluşturma ve uygulama süreçlerine katılımı;

- Bireylerin yaş aldıkça ortaya çıkan sorunları, ihtiyaçları ve beklentilerinin belirlenmesi,
 - Yaşlılık alanında ortaya çıkan politika ve hizmetlere yönelik ihtiyacın daha iyi anlaşılması,
 - Yaşlı bireylerin bilgi birikimi ve deneyimlerinden yararlanılması,
 - Risklerin önlenmesi ve yönetimi,
 - Tedbirlerin etkili bir şekilde hayata geçirilmesi
- açılırlarından önem taşır.

Bu çerçevede politika, program ve hizmetlerin tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine yaşlı bireylerin katılımları ulusal vizyonumuzun hayata geçirilmesi için kilit bir öneme sahiptir.

Çok Taraflı İş Birliği ve Etkili Koordinasyon

Yaşlanma konusunun çapraz kesen bir alan olması nedeniyle bu alana ilişkin politika ve uygulamalar farklı kamu kurum ve kuruluşlarının sorumluluğunda yürütülmektedir. Bu kapsamda, yaşlılık alanındaki politikaların etkili bir şekilde oluşturulması, uygulanması, ve izlenmesi ise güçlü bir koordinasyon ile çok taraflı iş birliğini gerektirmektedir. Bu Vizyon Belgesi'nde belirlenen amaçlara ulaşabilmek için ortaya koyulan hedeflerin gerçekleştirilmesi için bütün-devlet ve bütün-toplum yaklaşımı çerçevesinde etkili bir koordinasyon ile çok taraflı iş birliği anlayışı benimsenmelidir.

Yaşlılık alanındaki ulusal vizyonumuzun hayata geçirilmesinde bu iş birliğinin tarafları; Cumhurbaşkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi, yargı organları, kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kamu Denetçiliği Kurumu, üniversiteler, yerel yönetimler, medya organları, siyasi partiler, sendikalar, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar, özel sektör vb.'nin yanı sıra sivil toplum kuruluşlarıdır.

İZLEME

Toplumda ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanmasına yönelik politikaların geliştirilmesi, programların oluşturulabilmesi ve hizmetlerin tasarlanması, planlanması ve de sunulabilmesi; söz konusu ihtiyaçların farklı yönleriyle ele alınarak bunların karşılanmasına yönelik kaynakların oluşturulması, gerekli desteklerin sağlanması ve bu hizmetlerin sürdürülebilirlik ve etkinlik boyutlarıyla değerlendirilmesini gerektiren bir süreçtir.

Günümüzde yaşanan demografik dönüşüm süreci yaşlılık alanındaki politika önceliklerinin ve bu doğrultuda sunulan hizmetlerin yeniden değerlendirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaca yönelik oluşturulacak politika ve sunulacak hizmetlerin etkinliği ve etkililiği ise yaşa dayalı ayrıştırılmış, geçerli ve güvenilir verilerle mümkündür.

Yaşlılık ve yaşlanma alanında en temel ölçüt, yaş gruplarına göre ayrıştırılmış veridir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının, nüfusun demografik niteliklerini yaşa dayalı ayrıştırarak ele alması, mevcut durumu bu temellerde analiz etmesi; geleceğe yönelik planlamaları da yine bu veriler ışığında şekillendirmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda

yaşlılığa ilişkin sektörel bazdaki ulusal ve uluslararası gösterge izleme süreçlerine tüm paydaşların etkin katılımının sağlanması ve ülkemizde yaşlılık alanındaki mevcut durum analizi ile geleceğe yönelik projeksiyonların etkili bir şekilde ortaya konulması hedeflenmektedir.

Yaşa dayalı ayrıştırılmış verinin güncel, karşılaştırılabilir ve güvenilir şekilde sağlanmasıyla birlikte, Yaşlanma Vizyon Belgesi izleme süreçlerinin çok taraflı ve katılımcı bir anlayışla koordine edilmesi, bu kapsamda Vizyon Belgesi'nin uygulama sürecine ilişkin etkin izleme ve değerlendirme mekanizmalarının oluşturulması amaçlanmaktadır.

***Geçmişimizle bağımızı
koparmadan, yaşlılarımızın
toplumumuza kattığı değer
farkında olarak atacağımız
adımlarla;
yaşlı bireylerin kendilerini
gerçekleştirebildikleri,
deneyimlerini
aktarabildikleri, kapsayıcı ve
sürdürülebilir Türkiye için...***

AKTİF VE SAĞLIKLI YAŞLANMA

“

*Aktif ve sağlıklı yaşlanma, her yaştan bireyin
yaş aldıkça yaşam kalitesini artırmak için
fırsatlardan en iyi şekilde yararlanma surecidir.*

”

AMAÇ

Aktif ve sağlıklı yaşlanma perspektifiyle bağımsız yaşamı desteklemek

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de demografik dönüşüm süreciyle birlikte doğurganlık ve ölümlülük hızları düşerken doğuştan beklenen yaşam süresi artış göstermektedir. Bu durum, toplam nüfus içerisinde yaşlı nüfus oranının artmasına neden olmaktadır. Nüfusun yaşlanmasıyla birlikte sürdürülebilir toplumlar için “aktif ve sağlıklı yaşlanma” kavramı ön plana çıkmaktadır.

Aktif yaşlanma, bireyler yaş aldıkça yaşam kalitesini artırmak için sağlık, güvenlik ve katılım gibi konulardaki fırsatlardan yaşlı bireylerin en iyi şekilde yararlanma süreci olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte “sağlıklı yaşlanma” bir yaşam süreci içerisinde her yaş grubundan tüm bireyleri kapsayan, yaşam seyri perspektifiyle ele alınması gereken bir kavramdır. Sosyal ve ekonomik eşitsizliklerle yakından ilintili olan bu kavram, bireyin bulunduğu çevre, yaşam koşulları, yaşam tercihleri, ihtiyacı olan desteği alıp alamaması gibi birçok farklı etken ile şekillenmektedir. Nüfusların hızla yaşlanması,

aktif ve sağlıklı yaşlanma perspektifinin toplumlar tarafından içselleştirilmesi sürecinin hızlandırılmasını ve buna yönelik olarak atılacak adımların hayata geçirilmesini gerektirmektedir.

Dolayısıyla aktif ve sağlıklı yaşlanma sürecinde; yaşlı bireylerin sağlık hizmetlerinden etkili bir şekilde yararlanmaları ve yerinde yaşlanma ilkesi ile bireylerin kendi kararları doğrultusunda, kendi seçtikleri çevrede gerekli destekleri alarak bağımsız bir şekilde yaşayabilmeleri esastır. Bu kapsamda; sağlık hizmetlerinin yaş dostu bir anlayışla güçlendirilmesinin yanı sıra; uzun dönemli bakım hizmetlerinin kişilerin bağımsız yaşayabilmelerini teşvik eden toplum temelli bir anlayışla sunulması önem taşımaktadır.

Yaşlanma Vizyon Belgesi ile aktif ve sağlıklı yaşlanma anlayışının geliştirilmesi, sağlık hizmetlerinin ve uzun süreli bakım hizmetlerinin güçlendirilmesine yönelik tedbirlerin alınması amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Aktif ve sağlıklı yaşlanma anlayışının geliştirilmesi

1

Yaşam boyu perspektifinde aktif ve sağlıklı yaşlanma anlayışının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması

HEDEF 2

Sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi

1

Yaşlı bireyler için sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi

2

Ruh sağlığı hizmetlerinin güçlendirilmesi

HEDEF 3

Uzun süreli bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi

1

Toplum temelli bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi

2

Manevi destek hizmetlerinin yaygınlaştırılması

3

Yatılı bakım hizmetlerinin kapasitesinin güçlendirilmesi

HEDEF 3

4

Yaşlı bakım hizmetleri sürecinde yer alan personelin niteliği ve niceliğinin artırılması

5

Bakım hizmetleri kalite standartlarının yaygınlaştırılması

HEDEF 3

6

Finansal sürdürülebilirlik açısından ulusal bakım güvence modeli oluşturulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi

7

Yalnız yaşayan yaşlı bireylerin desteklenmesine yönelik tedbirlerin geliştirilmesi

TOPLUMSAL HAYATA KATILIM

“

Yaşlı bireylerin toplumsal hayata katılımında herkesle birlikte tüm insan hak ve özgürlüklerinden yararlanmaları ve kuşaklararası dayanışmanın teşvik edilmesi esastır.

”

AMAÇ

Yaşlı bireylerin deneyimleriyle toplumsal hayata diğer herkesle birlikte katılımlarını güçlendirmek

Yaşlı bireylerin diğer herkes gibi toplumsal hayatta bağımsız bir şekilde yer alabilmeleri için tüm insan hak ve özgürlüklerinden yararlanmaları ve kendileriyle ilgili karar süreçlerine katılımı esastır. Yaşlı bireyler açısından toplumsal hayata katılımın bir diğer yönü ise yaş alma süreçlerinde edinilen deneyimlerin kuşaklararası dayanışma yoluyla paylaşılmasıdır.

Bu kapsamda yaşlı bireylerin fiziksel, bilişsel ve zihinsel kapasitelerinin korunması ve güçlendirilmesi ile yaşam kalitelerinin artırılması ve yaşamlarına ilişkin kararları bağımsız bir şekilde alabilmeleri elzemdir. Bu süreç, yaşlı bireylerin toplumsal hayata etkin katılımının sağlanması ve sosyal hayattan izole olmamaları açısından büyük önem taşımaktadır.

Öte yandan bireysel kapasitenin geliştirilmesi, belli yaş gruplarına veya dönemlerine indirgenemeyecek bir olgu olup yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu yönüyle toplumsal hayata katılım, bireysel kapasitenin geliştirilmesini desteklemektedir.

Toplumsal hayata katılım, yaşlı bireylerin aile içindeki geleneksel rolleri gereği sağladıkları katkıların yanı sıra; sosyal, ekonomik, kültürel, sportif ve rekreasyonel faaliyetlere katılım yoluyla hem bireysel iyi olma hallerini sürdürülebilmelerine hem de toplumsal kalkınmaya katkı sağlar. Bu katkının sağlanabilmesi özellikle; yaşlı bireylerin yaşam deneyimlerini diğer nesillere aktarma ve hayat boyu öğrenme fırsatlarının güçlendirilmesi, gönüllük faaliyetlerine katılımlarının teşvik edilmesi ve istihdam imkânlarının yaşlı bireyler açısından çeşitlendirilmesi ile mümkündür.

Yaşlanma Vizyon Belgesi ile hayat boyu öğrenme fırsatlarının güçlendirilmesi, istihdam imkânlarının geliştirilmesi ve emekliliğe uyum çalışmalarının yürütülmesi, ekonomik güvenliğin güçlendirilmesi, gönüllülüğün teşvik edilmesi, yaşlı bireylerin sosyal, kültürel etkinlikler ile turizm, rekreasyon ve sportif faaliyetlere katılımının teşvik edilmesine yönelik tedbirlerin alınması amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Hayat boyu öğrenme fırsatlarının güçlendirilmesi

1

Okuryazarlığın artırılması

2

Üçüncü yaş üniversitelerinin nitelik ve niceliğinin artırılması

3

Yaşlı bireylere yönelik hayat boyu öğrenme fırsatlarının çeşitlendirilmesi

HEDEF 2

İstihdam imkânlarının geliştirilmesi ve emekliliğe uyum çalışmalarının yürütülmesi

1

Yaşlı bireylerin mesleki becerilerinin güncel ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmesi ve uyumlaştırılması

2

Mesleki danışmanlık ve işe yönlendirme hizmetlerinin geliştirilmesi

3

Çalışma şartlarının yaş dostu bir anlayışla uyumlaştırılması

HEDEF 2

4

Girişimcilik imkânlarının güçlendirilmesi

5

Çalışma hayatında yaş ayrımcılığın önlenmesine yönelik çalışmalar yapılması

6

Emekliliğe uyum çalışmalarının yürütülmesi

HEDEF 3

Ekonomik güvenliğin güçlendirilmesi

1

Sosyal koruma tedbirlerinin geliştirilmesi

HEDEF 4

Gönüllülüğün teşvik edilmesi

1

Yaşlı bireylerin gönüllülük faaliyetlerine katılımının teşvik edilmesi

2

Yaşlı bireylere yönelik hizmetlerde gönüllülüğün teşvik edilmesi

3

Kuşaklararası dayanışmanın teşvik edilmesi

HEDEF 5

Yaşlı bireylerin sosyal, kültürel etkinlikler ile turizm, rekreasyon ve sportif faaliyetlere katılımının teşvik edilmesi

1

Yaşlı bireylerin sosyal, kültürel etkinlikler ile turizm, rekreasyon faaliyetlerine katılımının teşvik edilmesine yönelik çalışmalar yapılması

2

Yaşlı bireylerin sportif faaliyetlere katılımı konusunda farkındalık çalışmaları yapılması

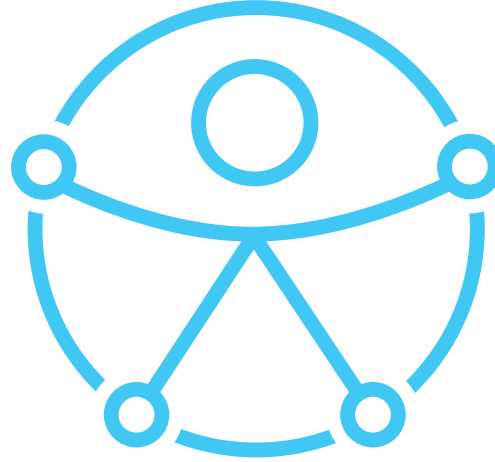
HEDEF 5

3

Sportif faaliyetlerin yaşı bireyler açısından uyumlaştırılmasına ve çeşitlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılması

4

Yaşlılık alanında bakım turizminin geliştirilmesi

HERKES İÇİN YAŞ DOSTU VE ERİŞİLEBİLİR ORTAMLAR

“

Yaş dostu ve erişilebilir ortamlar yaşlı bireylerin toplumda herkes gibi yaşayabilecekleri, topluma etkin bir şekilde katılabilecekleri güvenli ve yaşanabilir ortamlardır.

”

AMAÇ

İçermeci toplum anlayışıyla her yaş için erişilebilir ortamları sağlamak

Yaş dostu ve erişilebilir ortamlar, felsefe olarak yaşlı bireyler dâhil herkesin aktif ve bağımsız yaşayabilmesine olanak sağlayan güvenli bir çevrenin varlığını işaret etmektedir. Aynı zamanda yaşlı bireyler de dâhil olmak üzere herkes için yaşam kalitesi, sağlık, katılım ve güvenliğe yönelik tedbirlerin alınmasını ve yaygınlaştırılmasını gerektirmektedir. Yaş dostu ve erişilebilir ortamların oluşturulması; yapı, hizmetler ve ürünlerin yaşlı bireyler için erişilebilirliğinin sağlanması ile mümkündür.

Şehirlerin ve insan yerleşimlerin kapsayıcı, güvenli ve dayanıklı kılınması; kapsayıcı toplum olmanın ve

sürdürülebilir kalkınmanın temel unsurlarındandır. Bu unsurların hayata geçirilmesi için yaşlı bireyler dâhil tüm kesimlerin ihtiyaçları gözetilerek özellikle yol güvenliğinin geliştirilmesi; herkesin güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişiminin sağlanması; kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına erişimlerinin güvence altına alınması gerekmektedir.

Yaşlanma Vizyon Belgesi ile yapılı çevre, ulaşım sistemleri ile bilgi ve iletişim teknolojilerinde erişilebilirliğin yaygınlaştırılmasına yönelik tedbirlerin alınması amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Yapılı çevre, ulaşım sistemleri ile bilgi ve iletişim teknolojilerinde erişilebilirliğin yaygınlaştırılması

1

Yapılı çevrede erişilebilirliğin yaygınlaştırılması

2

Ulaşım sistemlerinin erişilebilirliğinin güçlendirilmesi

3

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin erişilebilirliğinin güçlendirilmesi

HEDEF 1

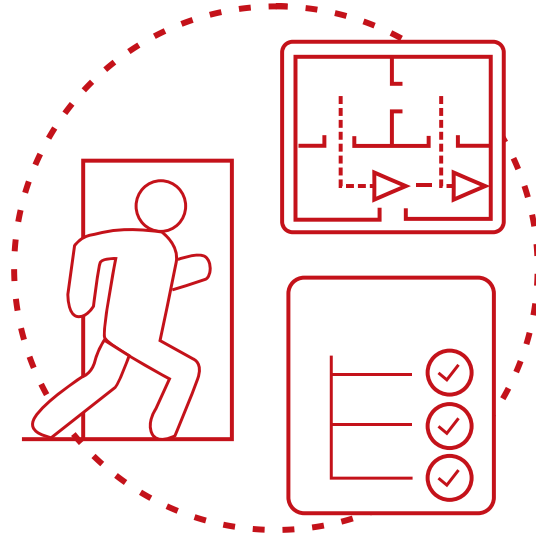
4

Erişilebilirliğin görünürlüğünün artırılması

5

Erişilebilir ve yaş dostu düzenlemelerin güncel gelişmeler doğrultusunda geliştirilmesi

AFET VE İNSANI BAKIMDAN ACİL DURUMLAR

”

Afet ve insani bakımdan acil durumlar öncesi, sırası ve sonrası için yapılacak planlamaların hak temelli ve yaş dostu bir anlayışla oluşturulması elzemdir.

”

AMAÇ

Afet ve insani bakımdan acil durumlarda yaşlı bireyler açısından içermeci yaklaşımla koruma ve müdahale anlayışını güçlendirmek

Yaşlı bireyler afet ve insani bakımdan acil durumlardan diğer bireylere göre daha fazla etkilenmektedir. Bunun yanı sıra afet ve insani bakımdan acil durumlar öncesi, sırası ve sonrası için yapılacak planlamaların yaşlı bireylerin kendi içindeki çeşitlilikleri de dikkate alınarak kapsayıcı bir anlayışla oluşturulması gerekmektedir. Bu planlamaların oluşturulmasında yaşlı bireylerin yaşam tecrübeleri doğrultusunda katılımlarının sağlanması da elzemdir.

Afet ve insani bakımdan acil durumlarda yaşlı bireylerin korunması, temel hizmetlere erişimlerinin farklılaşan ihtiyaçları da gözetilerek sağlanmasının yanı sıra; yaşlı bireylerin afet ve insani bakımdan acil durumlar karşısında güçlendirilmelerine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi hayati bir öneme sahiptir. Yaşlı bireyler, ilgili kurum ve kuruluşlar ile alanda çalışan profesyonellerin farkındalık, bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri yoluyla kapasitelerinin artırılması; afet ve insani bakımdan acil durumlarda yaşlılık kapsayıcı çözümlerin

oluşturulabilmesini sağlayan yaş dostu anlayışın geliştirilebilmesine katkı sağlayacaktır.

Hareket kısıtlılığı, yavaş tepki süresi, demans veya diğer bilişsel yetersizlikler, kronik hastalıklar, teknoloji kullanım kapasiteleri gibi yaşlılık ile birlikte ortaya çıkan durumların söz konusu çözümlerin oluşturulmasında dikkate alınması afet ve insani bakımdan acil durumların yaşlı bireyler üzerindeki etkilerinin en aza indirilmesinde önem taşımaktadır.

Afet ve insani bakımdan acil durumlara ilişkin önleme, müdahale ve yeniden inşa çalışmalarının hak temelli, erişilebilir ve yaşlı bireylerin bağımsız yaşamlarını destekleyecek şekilde ele alınmasının bir diğer unsuru da gerekli bütçenin tahsis edilmesi ve yaşa dayalı ayrıştırılmış verilerin sağlanmasıdır.

Yaşlanma Vizyon Belgesi ile afet ve insani bakımdan acil durumlara ilişkin planlama ve uygulamaların yaşlı bireyleri içerecek şekilde düzenlenmesine yönelik tedbirlerin alınması amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Afet ve insani bakımdan acil durumlara ilişkin planlama ve uygulamaların yaşlı bireyleri içerecek şekilde düzenlenmesi

1

Afet ve insani bakımdan acil durumlara ilişkin bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmesi

2

Afet ve acil durumlara ilişkin yaş dostu planlama ve uygulamaların geliştirilmesi

YAŞLI HAKLARI

“

Yaşlı bireylerin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdürebilmeleri herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan tüm insan hak ve özgürlüklerinden yararlanmalarına ve gerektiğinde uygun desteklerle kendi yaşamları hakkında kararlarını alabilmelerine bağlıdır.

”

AMAÇ

Yaş ayrımcılığıyla mücadele ederek yaşlı bireylerin haklarını güçlendirmek

İnsan haklarının evrensel niteliği; cinsiyeti, yaşı, dini, engellilik durumu ve diğer farklılıkları ne olursa olsun insan haklarının tüm bireyler için gerçekleştirilmesini gerektirir. Bu çerçevede yaşlı bireylerin de tüm insan hak ve özgürlüklerinden yararlanmaları esastır. Ancak yaşlı bireyler her ne kadar toplumsal mirasın taşıyıcıları olarak değer görüyor olsa da yaşa dayalı önyargı ve kalıp yargılara bağlı olarak ayrımcılığa uğrayabilmekte, hak ihlalleri durumunda gerekli olan mekanizmalara erişimde sorunlar yaşayabilmekte ve hatta sömürü, şiddet, ihmal, istismar ve kötü muameleyle maruz kalabilmektedir. Yaşlı bireylerin haklarının gerçekleştirilmesini sınırlandıran bu durumlar günümüzde insan hakları meselesi olarak görülmeye ve dolayısıyla yaşlılık alanındaki politika ve uygulamalar hak temelli bir anlayışla oluşturulmaya başlanmıştır.

İnsan onuruna yaraşır bir yaşam sürmenin ön koşullarından biri, kişilerin yaşamları hakkında kendi kararlarını verebilmesidir. Yaşlı bireyler açısından bu durum yaşa ve deneyimlere bağlı

olarak farklılaşmakla birlikte; zihinsel işlevlerdeki azalmalar, yaşlılığa bağlı ortaya çıkan unutkanlık, demans, Alzheimer gibi durumların görülmeye başlanması yaşlı bireylerin kendi kararlarını vermelerini güçleştirmektedir. Yaşlı bireylerin bu gibi durumlarda fiil ehliyetinin sınırlandırılması söz konusu olabilmektedir. Fiil ehliyetinin tamamıyla sınırlandırılması yerine kişilerin kendi kararlarını vermeleri, ifade etmeleri ve bu kararları uygulamaları konusunda destek olacak bir sistemin kurulması yaşlı bireylerin insan onuruna yaraşır bir hayat sürmeleri açısından elzemdir.

Özellikle hak ihlali durumunda başvuru mekanizmalarının yaşlı bireyler açısından uygun uyumlaştırmalara yeterince sahip olmaması, bu hizmetlerin yüksek maliyetli ve uzun süreli olması; yaşlı bireylerin bu hizmetler konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları adalet hizmetlerine erişimlerini güçleştirmektedir.

Yaşlı bireylerin sömürü, şiddet, ihmal, istismar ve kötü muamelelere ilişkin farkındalıklarının düşük

olmasının yanı sıra; bu durumlara müdahalelerin yetersiz olması da yaşlı bireylerin insan onuruna yaraşır bir hayat sürmelerinin önünde engel teşkil etmektedir.

Bununla birlikte; yaşlı bireylerin kendi içerisinde cinsiyet, dil, din, ırk, yerleşim yeri gibi farklılıklarının olması çoklu ayrımcılığa sebep olabilmektedir. Yaşlı kadınların yaşlı erkeklere göre hayat boyu eğitim ve istihdam da dahil toplumsal hayata katılımında maruz kaldığı ayrımcılık, kadınların yaşlılıkta sosyal ve ekonomik imkânlardan görece daha az faydalanmasına neden olabilmektedir. Bunun yanı sıra kentsel bölgelerdeki yaşlı bireyler ile kırsal bölgelerdeki yaşlı bireylerin hizmetlere erişimi açısından da farklılıklar bulunmaktadır.

Yaşlı bireylerin hak temelli bir anlayışla tüm insan hak ve özgürlüklerinden yararlanabilmeleri için yaşa dayalı ayrımcılıkla mücadelede gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılması; hem toplumsal düzeyde hem de yaşlı bireyler nezdinde alana ilişkin

farkındalığın artırılması; yaşlı bireylerin diğer bireylerle insan hak ve özgürlüklerinden eşit şekilde yararlanabilmesi için politika, program ve hizmetlerin tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinde gözetilmesi; bu süreçte yaşlı bireylerin kendi içindeki çeşitlilikleri doğrultusunda ortaya çıkan farklılaşan ihtiyaçlarının dikkate alınması ve dahası yaşlı bireylerin karar süreçlerine katılımları önem arz etmektedir.

Yaşlanma Vizyon Belgesi ile yaşlı haklarının korunması ve güçlendirilmesi, yaş ayrımcılığıyla mücadele edilmesi, yaşlı bireylerin adalet hizmetlerine erişiminin güçlendirilmesi, ihmal, istismar, sömürü ve şiddet gibi insan onur ve haysiyetini zedeleyici muamelelerden korunmalarına yönelik tedbirlerin alınması amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Yaşlı haklarının korunması ve güçlendirilmesi

1

Yaşlılık konusunun tüm sektörlerde anaakımlaştırılması ve hak temelli yaklaşımın yaygınlaştırılması konusunda çalışmalar yapılması

2

Yaşlı hakları konusunda bilgilendirme ve farkındalığın artırılması

3

Yaşlı bireylerin politika oluşturma ve uygulama süreçlerine ilişkin karar mekanizmalarına katılımının güçlendirilmesi

HEDEF 2

Yaş ayrımcılığıyla mücadele edilmesi

1

Yaş ayrımcılığıyla mücadele konusunda mevzuat çalışmaları yapılması

2

Yaş ayrımcılığıyla mücadele konusunda uluslararası iş birliği geliştirilmesi

3

Yaşlı bireylerin medyada temsiline ilişkin çalışmalar yapılması

HEDEF 3

Yaşlı bireylerin adalet hizmetlerine erişiminin güçlendirilmesi

1

Yaşlı bireylerin adalete erişimi konusunda farkındalık çalışmaları yapılması

2

Yaşlı bireylerin adli süreçlerde haklarını kullanırken yaşlarına uygun uyumlaştırmaların sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınması

HEDEF 4

Yaşlı bireylerin ihmal, istismar, sömürü ve şiddet gibi insan onur ve haysiyetini zedeleyici muamelelerden korunması

1

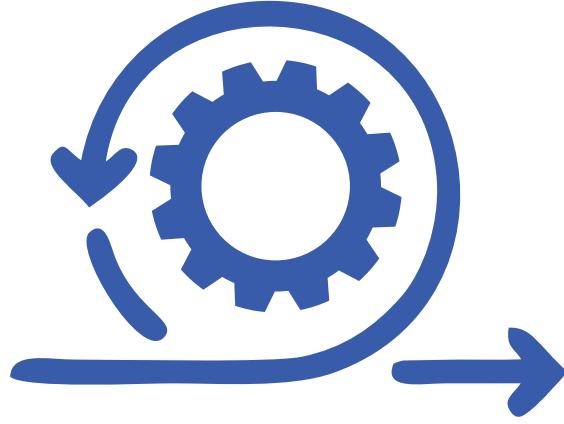
Yaşlı bireylerin ihmal, istismar, sömürü ve şiddet gibi insan onur ve haysiyetini zedeleyici muamelelerden korunmalarına ilişkin yaşlı bireylerin bilgilendirilme ve bilinçlendirilmesi

2

Yaşlı bireylere yönelik ihmal, istismar, sömürü ve şiddet gibi insan onur ve haysiyetini zedeleyici muamelelerle mücadelede uygulamanın güçlendirilmesi

3

Yaşlı bireylerin ihmal, istismar, sömürü ve şiddet gibi insan onur ve haysiyetini zedeleyici muamelelere karşı güçlendirilmesi

UYGULAMA VE İZLEME

“

Yaşlanma Vizyonu'nun amacına ulaşması bütüncül bir anlayış, güçlü koordinasyon ve etkili iş birliği ve yaşa dayalı ayrıştırılmış veri sağlanması ile mümkündür.

”

AMAÇ

Koordinasyon anlayışını ve veriye dayalı izleme kapasitesini geliştirmek

Ülkemizde son yıllarda nüfusun hızla yaşlanması ile yaşlılık alanındaki çalışmalar hız kazanmıştır. Aktif ve sağlıklı bir yaşlanma süreci ile yaşlı bireylerin toplumsal hayatın tüm alanlarına etkin, güvenli ve bağımsız bir şekilde katılmalarını sağlamak üzere bu alandaki çalışmaların ortak ve bütüncül bir anlayışla oluşturulması, yürütülmesi ve izlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu doğrultuda; yaşlı bireylerin diğer bireylerle birlikte tüm haklardan yararlanabilmelerini temin etmek açısından ülkemizin yaşlılık alanındaki ulusal politikasını ortaya koyan Yaşlanma Vizyon Belgesi, ilgili tüm tarafların iş birliği ile hazırlanmıştır. Söz konusu belge ülkemizde yaşlı bireylerin haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda yapılması gerekenlere yön verecek bir politika belgesidir.

Yaşlılığın çok sektörlü bir alan olması nedeniyle tüm kamu kurum ve kuruluşlarına bu Vizyon'un hayata

geçirilmesi için önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumlulukların ilki; politika ve uygulamaların tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından Yaşlanma Vizyon Belgesi doğrultusunda katılımcı ve güçlü bir koordinasyon anlayışıyla geliştirilmesidir. Diğer ise bu politika ve uygulamaların yaşlı bireylerin hayatına yansıma düzeyini izlemek üzere yaşa dayalı ayrıştırılmış, geçerli ve güvenilir veri ve istatistiklerin oluşturulmasıdır.

Aynı zamanda; kamu kurum ve kuruluşlarının, nüfusun demografik niteliklerini yaşa dayalı ayrıştırarak ele alması, mevcut durumu bu temellerde analiz etmesi, geleceğe yönelik planlamaları da yine bu veriler ışığında şekillendirmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda yaşlılığa ilişkin sektörel bazdaki ulusal ve uluslararası gösterge izleme süreçlerine tüm paydaşların etkin katılımının sağlanması ve ülkemizde yaşlılık alanındaki mevcut

durum analizi ile geleceğe yönelik projeksiyonların etkili bir şekilde ortaya koyulması hedeflenmektedir.

Yaşa dayalı ayrıştırılmış verinin güncel, karşılaştırılabilir ve güvenilir şekilde sağlanmasıyla birlikte, Yaşlanma Vizyon Belgesi izleme süreçlerinin çok taraflı ve katılımcı bir anlayışla koordine edilmesi, bu kapsamda Vizyon Belgesi'nin uygulama sürecine ilişkin etkin izleme ve değerlendirme mekanizmalarının oluşturulması öngörülmektedir.

Yaşlanma Vizyon Belgesi ile politika oluşturma ve uygulamanın izlenmesine yönelik veri ve istatistiklerin geliştirilmesi ile politika oluşturma ve izleme süreçlerinin çok taraflı ve katılımcı bir anlayışla koordine edilmesine yönelik tedbirlerin alınması amaçlanmaktadır.

HEDEF 1

Politika oluşturma ve uygulamanın izlenmesine yönelik veri ve istatistiklerin geliştirilmesi

1

Yaşlılık alanında araştırmaların gerçekleştirilmesi

2

Tüm sektörler açısından uluslararası karşılaştırma yapabilmeye uygun, yaşa dayalı ayrıştırılmış verilerin sağlanmasına ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmesi

HEDEF 1

3

İller özelinde kısa, orta ve uzun vadeli yaşlanma programları oluşturulması

4

Bağımsız izleme ve denetleme kurumlarına yapılan başvurulara ilişkin verilerin yaş temelinde ayrıştırılmış olarak elde edilmesi ve paylaşılması

HEDEF 2

Politika oluşturma ve izleme süreçlerinin çok taraflı ve katılımcı bir anlayışla koordine edilmesi

1

Yaşlı Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu'nun kurulması

2

Yaşlanma Vizyon Belgesinin eylem planlarıyla uygulanarak izlenmesi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI